

УДК 811.111'367.625'37

КОГНІТИВНІ ДІЄСЛОВА В ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІЙ СИСТЕМІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ: ІСТОРІЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ірина Ділай

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. Університетська, 1, м. Львів, 79000*

Розглянуто основні підходи до вивчення когнітивних дієслів англійської мови. Увагу зосереджено на польовому моделюванні та виділенні відповідної лексико-семантичної групи. Проаналізувавши існуючі принципи та критерії виокремлення когнітивних дієслів, подано власне бачення системного дослідження лексичних одиниць з урахуванням новітніх методик та сучасних тенденцій мовознавства.

Ключові слова: когнітивні дієслова, лексико-семантична група, ментальний лексикон, системне моделювання, парадигматика, синтагматика, епідигматика.

Предметом нашого огляду є дослідження лексико-семантичної групи англійських дієслів, які описують процеси, пов'язані з інформацією та знанням: дієслова знання, пізнання, мислення, судження, пам'яті тощо. Ця група розглядалась в мовознавстві під різними термінами: “ментальні дієслова”, “дієслова розумової/інтелектуальної діяльності”, “інформаційні дієслова”, “епістемічні дієслова”, “метареферентивні дієслова”, “когнітивні дієслова” тощо.

Під ментальними дієсловами головно розуміли або дієслова мислення (В. Станкевич [28]), або дієслова, які описують ментальність (Д. Байбер [38], М. Піменова [21], В. Крофт [45]). В. Крофт зараховує до ментальних дієслів, або “психічних” дієслів (*psych verbs*), перцептивні, когнітивні та емотивні дієслова [45, р. 55]. Сюди ж входять, на думку М. Піменової, дієслова віри, страху, оцінки, схвалення, звинувачення, вибачення, поваги, наміру, переконання тощо [21]. Д. Байбер розглядає ментальні дієслова як одну з-поміж семи семантичних категорій дієслів, що позначає широкий спектр дій та станів людини, і включають когнітивні, емотивні, перцептивні дієслова і дієслова сприйняття комунікації (такі як *read, hear*) [38, р. 246].

Термін “розумова/інтелектуальна діяльність” не завжди вдалий, оскільки зосереджує увагу на акціональному характері дієслів, в той час як існує група ставивних когнітивних дієслів. Хоч, звісно, його можна сприймати як синонім до терміна “когнітивний”.

Для інформаційних дієслів, за визначенням Г. Сильницького [27], обов'язковим компонентом значення є різні види обробки інформації у психіці людини або тварини. До «тематичного комплексу» інформаційних дієслів належать дієслова зі значеннями сенсорного або інтелектуального сприйняття, емоційного та волітивного стану, мовлення [27, с. 45–46]. У класифікації Г. Сильницького інформаційним дієсловам протиславлені енергетичні та онтологічні дієслова.

Епістемічні дієслова – обмежене коло дієслів на позначення епістемічної модальності, які до того ж вимагають чітко визначеного контекстуального вживання, тож термін “епістемічні дієслова” є більш вдалим для досліджень з функціональної граматики.

Термін “метарепрезентативні дієслова” наголошує на номінативній сутності лексем та має екстралінгвальне забарвлення, нерідко використовується у філософії та психології.

Ми віддаємо перевагу терміну “когнітивні дієслова”, який не викликає застережень у західних дослідників і зустрічається на слов’янських просторах: у білоруської дослідниці О. Руденко [23], російської дослідниці О. Ільчук [8] та ін.

Дослідження, пов’язані з когнітивними дієсловами, мають давню історію. Вивчення когнітивної дієслівної лексики здійснювалось у кількох напрямках, нерідко вона слугувала матеріалом для обґрунтування нових теорій. Показово, що ще Й. Трір для обґрунтування та перевірки висунутої ним теорії поля обрав поле інтелекту [61]. Проте, дослідження Й. Тріра було обмежене не лише просторовими та часовими рамками – предметом дослідження було порівняння складу та зв’язків між конститuentами поля у 13 та 14 ст. у німецькій мові, – але і логічним підходом. Й. Трір намагався пристосувати структуралістський підхід до вивчення значення слова, побудувавши мозаїчну модель лексичного поля [61].

Існує вагомий дослідницький доробок з цього питання на матеріалі англійської мови.

Є. Іофік (1969) здійснив структурно-семантичний аналіз сполучуваності дієслів розумової діяльності у зіставленні із сполучуваністю однокорених іменників [9]. Дієслова розумової діяльності трактувалися як окремий валентнісно-дистрибутивний клас у складі дієслова як частини мови. На основі морфологічного складу словосполучень виділено 17 моделей сполучуваності цих дієслів.

Є. Путятіна (1970) виділила синонімічний ряд дієслів, об’єднаних значенням “think” [22]. А. Авдукова (1972) дослідила дієслово *think* у приєдникових словосполученнях [1].

І. Юрін (1979) дослідив парадигматичний та синтагматичний аспекти лексико-семантичної групи дієслів мисленнєвої діяльності [34]. Мета дисертації полягала у визначенні якомога чіткіших меж лексико-семантичної групи дієслів мисленнєвої діяльності. Було встановлено номенклатуру лексико-семантичної групи за допомогою семантико-логічного способу (37 дієслів – вихідний мінімум (ядро), 84 – периферія), а також типи семантичної зв’язності між конститuentами групи. На синтагматичному рівні визначена ієрархія складових лексико-семантичної групи за допомогою способу математичної побудови лінгвістичного параметра – методу “узагальненого відгуку”.

Окремі дослідження присвячено дієсловам пам’яті, або мнемічним дієсловам, які вивчали В. Туровський [31], О. Цимерінова [32], Е. Кім [12], Р. Ісхакова [10], Т. Лазаріс [16], Е. Йоргенсон [50], Д. Болінджер [40].

Дотичні розвідки стосуються функціонування когнітивних дієслів у різних регістрах і стилях. Так, дисертація О. Зубкової (1986) присвячена дієсловам розумової діяльності, мовлення та фізичного сприйняття в англійській художній та науковій прозі [7]. О. Хомутова (1972), виходячи з функціонального підходу до лексики загальнонаукової мови, дослідила тематичні групи дієслів передачі та отримання знань у науковій мові

фізики [32]. Е. Татарінова (1990) намагалася простежити семантичне поле “Інтелект” у художньому тексті [30].

На сучасному етапі дослідженням когнітивних дієслів в англійській мові займаються російські дослідниці проф. М. Піменова і проф. О. Ільчук. М. Піменова здійснила спробу зіставного аналізу англійських і російських ментальних дієслів, а також визначила поняття “ментальність” та простежує його концептуалізацію в обох мовах [20; 21]. О. Ільчук займається вивченням семантичних особливостей окремо взятих когнітивних дієслів англійської мови (використовуючи термін “когнітивні дієслова”) з метою перегляду словникових дефініцій. У докторській дисертації О. Ільчук детально дослідила семантичну структуру 17 дієслів на позначення поглядів *suppose, consider, think, find, hold, count, reckon, deem, judge, surmise, conjecture, look upon, regard, see as, view as* та 5 дієслів когнітивного сприйняття *perceive, feel, look, seem, appear* у зіставленні з відповідними російськими еквівалентами [8]. Загалом праця виконана у руслі традиційної семантики, проте дослідниці торкається і проблем когнітивної лінгвістики.

Західні лінгвісти також неодноразово зверталися до вивчення когнітивних дієслів. Власне у західній традиції закріпився термін “когнітивні дієслова” (“cognitive verbs”). Якщо вітчизняна лінгвістика під час вивчення дієслівної лексики займається переважно проблемами структурної семантики та функціонування в тексті, то зарубіжна лінгвістика торкається проблем граматичного, прагматичного, когнітивного характеру. Фундаментальне дослідження лексичної семантики англійських ментальних дієслів належить німецькому лінгвістові Е. Шнайдеру [55]. Когнітивні дієслова займають вагоме місце у дослідженнях, пов’язаних з аспектуальною класифікацією дієслів (З. Вендлера [64], Д. Дауті [46], А. Кенні [44], Б. Комрі [51], В. Чейфа [42]). Зокрема, вивчається проблема аспектуально неоднозначних контекстів, таких як вживання стативних когнітивних дієслів на зразок *think, understand, know* у формах тривалого граматичного виду. Румунський дослідник Д. Читоран (1969) виділив семантичне поле фактивних дієслів (factitives) в англійській мові, які поділяють спільне лексичне значення та дистрибуцію (доповнення додатком) [43].

В межах логіко-семантичних досліджень окремі когнітивні дієслова розглядаються як предикати пропозиційної установки. Такий напрямок дослідження представлений у працях З. Вендлера, Н. Арутюнової, Т. Булігіної, В. Гака, А. Шмельова, М. Дмитровської тощо. Вираження епістемічної модальності когнітивними (епістемічними) дієсловами стало предметом дослідження Е. Світсер [57], Н. Малкольма [19], Е. Курлянда [15]. Н. Малкольм розглядаючи семантику *I know*, виділяє дванадцять значень цієї лексеми [19]. К. Аймер (1997) взагалі кваліфікує *I know* як модальну частку [35]. Згідно з класифікацією Н. Арутюнової, когнітивні дієслова виражають модуси знання, незнання та поглядів [2]. Проблемою співвідношення знань та поглядів займалися П. і К. Кіпарські [52], С. Кріпке [14], Л. Карттунен [11]; З. Вендлер [64]; Т. Булігіна, М. Дмитровська, Є. Іонесян, І. Шатуновський, які належали до відомої проблемної групи “Логический анализ языка” (1988) [17].

Наголошуючи на зростанні ваги епістемічної модальності в англійській мові, Е. Траугот, запроваджує спеціальний термін – “суб’єктифікація”, і досліджує породження епістемічних значень шляхом семантичної деривації [60]. На переконання дослідниці, наступним кроком у дериваційному ланцюгу є перетворення епістемічних дієслів на

парентетичні одиниці. Ще в 1959 році Дж. Ермсон виділив дві групи “парентетичних” когнітивних дієслів: дієслова, які сигналізують як сприймати логічно вставлене у дискусію твердження, і сполучаються з прислівниками *admittedly, consequently, presumably (assume, concede, confess, deduce, maintain, infer, presume, presuppose)*, та дієслова, які вказують на вірогідність ситуації, в якій сформульовано твердження, і сполучаються із *certainly, possibly, probably (believe, estimate, feel, guess, know, suppose, suspect)* [62, p. 485].

Контекст першої особи однини теперішнього часу споріднює дієслова пропозиційної установки з перформативами. Окремі когнітивні дієслова (наближені до дієслів мовлення) при підтримці контексту набувають статусу перформативів чи “квазіперформативів” (Т. Булигіна, А. Шмельов [24]; Н. Рябцева [4], Ф. Бацевич [3]).

Особливу увагу заслуговують сучасні дослідження у руслі когнітивної лінгвістики, адже термін “знання” є ключовим у когнітивістиці. З позицій когнітивної лінгвістики дослідження ведуться у кількох напрямках. Досліджується онтогенез засвоєння когнітивних дієслів, що відображає формування та ускладнення когнітивних структур людського мозку. Окремий предмет дослідження становить мова дитини. Оскільки когнітивні дієслова є абстрактною лексикою, їхнє свідоме вживання дещо запізніле: згідно з авторитетними дослідженнями, першими вживаються у віці трьох – чотирьох років разом з першими завершеними синтаксичними структурами дієслова *know, think, believe, guess* (американський варіант) [41]. Вони ж є найчастотнішими когнітивними дієсловами в англійській мові [59]. Соціальний чинник, освіченість людини, також впливає на засвоєння когнітивної лексики, передусім лексики наближеної до науково-технічної термінології. Група канадських та італійських вчених провела зіставне дослідження рівня компетенції у використанні та розумінні метареферентивних (когнітивних) дієслів канадськими та італійськими школярами різного віку [58]. Такі дієслова, як *interpolate, extrapolate* адекватно засвоюються носіями мови лише на певному рівні набуття теоретичних знань. У дослідженні А. Райнмерінк встановлено, що когнітивні дієслова за частотністю вживання є на другому місці (17% від усіх дієслів) після дієслів існування у наукових статтях: *This study was undertaken (ACTION) to investigate (COGNITION) whether the NATZ polymorphism is associated (COGNITION) with breast cancer risk...* [54, p. 15]. На важливість вивчення когнітивної лексики звернув увагу і відомий американський психолог освіти Б. Блум (1956). Під його керівництвом у межах спеціального проекту зі стандартизації термінології розроблено “Таксономію когнітивних дієслів” англійської мови для технічних навчальних програм [39].

Представниця когнітивної лінгвістики А. Вежбицька зараховує *know* і *think* до ментальних примітивів метамови семантичного опису, наявних в усіх мовах світу [65]. Ще один напрям когнітивістських досліджень передбачає аналіз, зіставлення культурних концептів. Так, Ю. Степанов (2004) досліджує концепт ЗНАННЯ в індоевропейських культурах, у межах якого виділяє концепт СОФІЯ [29]. О. Лукашевич (2002) змодельовала когнітивну структуру концепту ЗНАННЯ у російській, англійській та французькій мовах [18]. Вивчення співвідношення між знанням та інформацією стало предметом дослідження О. Кітової, яка розглянула ієрархію концептів DATA, INFORMATION, KNOWLEDGE у сучасній англійській мові [13]. А. Семьохіна дослідила концепт KNOWLEDGE у тексті [26].

З’ясування семантичних особливостей когнітивних дієслів ведеться з токи зору психолінгвістики, нейролінгвістики, етнолінгвістики, що є, на переконання Н. Рябцевої,

з яким не можна не погодитись, вагомим чинником теорії штучного інтелекту [24]. Часте звернення саме до цієї групи дієслів можна пояснити тим, що майже усі когнітивні дієслова наділені значною семантичною ємністю, широким діапазоном сполучуваності, для них характерна висока частотність вживання, стилістична нейтральність, відсутність значних розбіжностей між письмовою та усною мовою, а також суттєвих територіальних обмежень.

На сучасному етапі розвитку лінгвістики з'являється низка досліджень, що базуються на використанні евристичних можливостей електронних корпусів з метою виявлення прагматично значущих контекстів слововживань (Дж. Синклер [56], К. Алм-Арвіус [36; 37], Б. Ерман [47], П. Мейєр [53], А. Райнмерінк [54] тощо). Зокрема, К. Альм-Арвіус здійснила корпусний аналіз окремих когнітивних дієслів, таких як *see* і *know* [36; 37]. П. Мейєр зосередив увагу на функціонуванні когнітивних дієслів в англійському академічному мовленні [53]. Б. Ерман здійснив корпусний аналіз прагматичних маркерів *you know*, *I mean*, *you see* [47].

Залишається актуальним питання мовного моделювання, що вимагає глибшого вивчення дієслівної семантики, повнішої інвентаризації та систематизації дієслів та їхніх зв'язків на парадигматичному рівні. Проведені раніше розвідки обмежують картотеку когнітивних дієслів (до 200 одиниць). Метою таких досліджень було встановлення домінуючих внутрішньопарадигматичних зв'язків та часто доведення нових теорій та підходів. Матеріалом досліджень були переважно словники або художній текст, вибірка здійснювалася без застосування електронних технологій, що на сучасному етапі видається мало репрезентативним. Сучасна лінгвістика зорієнтована на максимально наближене відтворення ментального лексикону людини, що має важливе прикладне значення [48]. Чи не єдиним джерелом знань про ментальний лексикон є мова, і особливо важливим видається вивчення саме групи дієслів, які описують когнітивні дії, процеси, стани. Хоча і це буде слабкою проекцією ментального лексикону, позаяк когнітивні можливості людини досі не розкриті та не вербалізовані повністю [6].

Сучасні дослідники постулюють конструювання ментального лексикону за трьома системними осями: парадигматичною, синтагматичною та когнітивною (епідигматичною) [46]. У своєму дослідженні ми намагалися виявити взаємозв'язок парадигматичних, синтагматичних та епідигматичних (мотиваційних) відношень когнітивної дієслівної лексики англійської мови [5]. У дисертації інвентаризовано лексико-семантичну групу когнітивних дієслів англійської мови (605 одиниць), яка складається з двох основних лексико-семантичних підгруп: дієслів знання та мислення. Використання корпусних даних та електронного тезауруса WordNet [66] дало змогу узгодити парадигматично та синтагматично релевантні результати дослідження та провести аналіз на рівні лексико-семантичного варіанта. Це дозволило дослідити семантичні дериваційні процеси (епідигматику) в межах лексем та визначити взаємозалежність системних лексико-семантичних зв'язків, а отже, тісніше наблизитися до ментального лексикону людини, способів концептуалізації, та дало підстави виділити динамічний когнітивний компонент значення.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у глибшому дослідженні ментального лексикону та можливості екстраполяції запропонованого нами підходу до вивчення когнітивних дієслів на інші групи дієслів та їхньому зіставленні.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Авдукова А. М.* Глагол think в предложных словосочетаниях, выражающих делибиравтивные отношения и тематические ряды глаголов, объединенных значением think : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 663 / А. М. Авдукова. – М., 1972. – 23с.
2. *Арутюнова Н. Д.* Типы языковых значений : Оценка. Событие. Факт / Н. Д. Арутюнова – М. : Наука, 1988. – 338 с.
3. *Бацевич Ф. С.* Семантика і прагматика ментальних перформативів української мови / Ф. С. Бацевич // Мовознавчі студії : матеріали конференцій НТШ у м. Львові. Філологічна секція. – Львів, 2002. – С. 28–46.
4. *Булыгина Т. В.* Ментальне предикаты в аспектологии / Т. В. Булыгина, А. Д. Шмелев // Логический анализ языка: проблемы интенциональных и прагматических контекстов : под ред. Н. Д. Арутюновой. – М. : Наука, 1989. – С. 31–54.
5. *Ділай І. П.* Когнітивні дієслова в англійській мові: парадигматика, синтагматика, епідигматика : дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук спец. 10.02.04 “Германські мови” / І. П. Ділай. – Львів, 2011. – 213 с.
6. *Жинкин Н. И.* Речь как проводник информации / Н. И. Жинкин. – М. : Наука, 1982. – 159 с.
7. *Зубкова Е. М.* Глаголы умственной деятельности, речи и физического восприятия в английской художественной и научной прозе : дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / З. Е. Михайловна. – Львов, 1986. – 188 с.
8. *Ильчук Е. В.* Представление когнитивных процессов в семантике английских глаголов : автореф. дис. на соиск. уч. степени докт. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Е. В. Ильчук. – М., 2006. – 40 с.
9. *Иофик Е. Я.* Структурно-семантический анализ сочетаемости глаголов умственной деятельности в современном английском языке (в сопоставлении с сочетаемостью однокоренных существительных) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 663 / Е. Я. Иофик. – Л., 1969. – 19 с.
10. *Исхакова Р. Ф.* Когнитивно-семантический анализ мнемических глаголов (на материале современного английского языка) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Р. Ф. Исхакова. – СПб., 2009. – 18 с.
11. *Карттунен Л.* Логика английских конструкций с сентенциальным дополнением / Л. Карттунен // Новое в зарубежной лингвистике. – Вып. 16. – С. 303–309.
12. *Ким Е. О.* Модально-предикативная организация предикатного актанта в предложениях с глаголами памяти в современном английском языке : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Ким Ен Ок. – Иркутск, 1997. – 123 с.
13. *Китова Е. Б.* Иерархия концептов Data, Information, Knowledge в английском языке : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Китова Елена Борисовна. – Иркутск, 2006–197 с.
14. *Крипке С.* Загадка контекстов мнения / Сол Аарон Крипке // Новое в зарубежной лингвистике. – М., 1986. – Вып. 18. – С. 194–211.
15. *Курлянд Э. В.* Исследование функциональной модальности глаголов мыслительной деятельности в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Э. В. Курлянд. – Одесса, 1978. – 19 с.
16. *Лазарис Т. Н.* Реализация семантической валентности английских глаголов со значением памяти в синтаксической структуре предложения / Т. Н. Лазарис // Формальный

- и содержательный аспекты предложения в германских языках : межвуз. сб. науч. тр. / Горьк. пед. ин-т. им. М. Горького. – Горький, 1989. – С. 60–65.
17. Логический анализ языка: знание и мнение / под ред. Н.Д. Арутюновой. – М. : Наука, 1988. – С. 18–22.
  18. *Лукашевич Е. В.* Когнитивная семантика: эволюционно-прогностический аспект : монография / Е. В. Лукашевич. – Москва ; Барнаул : Изд-во Алт. ун-та, 2002. – 234 с.
  19. *Малкольм Н.* Мур и Витгенштейн о значении выражения “Я знаю...” / Н. Малкольм // *Философия. Логика. Язык* / под ред. В. В. Петрова. – М., 1987. – С. 234–263.
  20. *Пименова М. В.* Концепты внутреннего мира (русско-английские соответствия) : автореф. дис. на соиск. уч. степени доктора филол. наук : спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / М. В. Пимонова. – СПб., 2001. – 32 с.
  21. *Пименова М. В.* Семантико-синтаксический аспект ментальных глаголов (на материале русского и английского языков) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. спец. 10.02.20 “Сравнительно-историческое, типологическое и сопоставительное языкознание” / М. В. Пименова. – СПб., 1995. – 16 с.
  22. *Путятина Е. И.* О синонимическом ряде глаголов, объединенных значением “think” / Е. И. Путятина // *Ученые записки Ленинградского пединститута*. – 1970. – С. 176–182. – (Серия филологических наук ; т. 469).
  23. *Руденко Е. М.* Дзеясловы з семантыкай разумовых працэсаў у беларускай мове (Verbs with “Cognitive” Meanings in the Belarusian Language). – Мн. : БДУ, 2000. – 221 с.
  24. *Рябцева Н. К.* Мысль как действие, или риторика рассуждения / Н. К. Рябцева // *Логический анализ языка: модели действия* / под ред. Н. Д. Арутюновой. – М. : Наука, 1992. – С. 60–69.
  25. *Рябцева Н. К.* Язык и естественный интеллект / Н. К. Рябцева. – М. : Академия, 2005. – 640 с.
  26. *Семьёхина А. А.* Репрезентация концепта “KNOWLEDGE” и его роль в формировании смыслового пространства текста : на материале английского языка : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / С. А. Анатольева. – Барнаул, 2005. – 159 с.
  27. *Сильницкий Г. Г.* Семантические классы глаголов в английском языке : учеб. пособие к спецкурсу / Г. Г. Сильницкий. – Смоленск : СГПИ, 1986. – 112 с.
  28. *Станкевич В. Л.* Ментальные глаголы в русском языке: состав, структура, семантический объем (в сопоставлении с белорусским) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.01 “Русский язык” / В. Л. Станкевич. – Минск, 1991. – 28 с.
  29. *Степанов Ю. С.* Константы : Словарь русской культуры / Ю. С. Степанов. – М., 2004. – 326 с.
  30. *Татарина Э. М.* Семантическое поле “интеллект” в тексте (На материале современных английских рассказов) : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / Э. М. Татарина. – Львов, 1990. – 18 с.
  31. *Туровский В. В.* Память в наивной картине мира: забыть, вспомнить, помнить / В. В. Туровский // *Логический анализ языка. Культурные концепты*. – М., 1991. – С. 91–95.
  32. *Хомутова Е. В.* Глаголы со значением передачи и приобретения знаний в научном языке современной физики : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 663 / Е. В. Хомутова. – М., 1972. – 22 с.
  33. *Цимеринова О. С.* Системные связи в лексико-семантической группе слов, обозначающих умственные процессы (глаголы памяти) в английском языке : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 “Германские языки” / О. С. Цимеринова. – М., 1987. – 16 с.

34. Юрин И. А. Парадигматический и синтагматический аспекты лексико-семантической группы глаголов мыслительной деятельности в современном английском языке : автореф. дис. на соиск. уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.04 "Германские языки" / И. А. Юрин. – Л., 1979. – 22 с.
35. Aijmer K. *I think* – an English Modal Particle / Karin Aijmer // *Modality in Germanic Languages* : ed. by T. Swan, O. J. Westvik. – Walter de Gruyter, 1997. – P. 1–48.
36. Alm-Arvius Ch. *The English Verb See: A Study in Multiple Meaning* / Christina Alm-Arvius. – Göteborg, Sweden : Acta Universitatis Göthoburgensis, 1993. – 380 p.
37. Alm-Arvius Ch. *We Shall Soon Grow to Know Each Other Better: Know, a Gradable Verb* / Christina Alm-Arvius // *An International Master of Syntax and Semantics*. – Göteborg : Acta Universitatis Göthoburgensis, 2004. – P. 21–30.
38. Biber D. *University Language : a Corpus-based Study of Spoken and Written Registers* / Douglas Biber. – John Benjamins Publishing Co, 2006. – 261 p.
39. Bloom Cognitive Verbs Appropriate for Technical Topics [Electronic resource]. – Access mode : <http://web.mit.edu/aeroastro/www/cdio/cdiocuments/bloo/pdf>.
40. Bolinger D. *Semantic Overloading: A Restudy of the Verb Remind* / Dwight Bolinger // *Language*. – 1971. – Vol. 47. – P. 522–547.
41. Bretherton I. *Talking about Internal States: The Acquisition of an Explicit Theory of Mind* / Inge Bretherton, Marjorie Beeghly // *Developmental Psychology*. – 1982. – № 18. – P. 906–921.
42. Chafe W. L. *Meaning and the Structure of Language* / Wallace L. Chafe. – Chicago : The University of Chicago Press, 1970. – 360 p.
43. Chitoran D. *The Semantic Field of English Factitive Verbs* / D. Chitoran // *Revue Roumaine de Linguistique*. – Bucharest, 1969. – T. 14. – № 4. – P. 333–341.
44. Comrie B. *Aspect* / Bernard Comrie. – Cambridge : Cambridge University Press, 1985. – 142 p.
45. Croft W. *Case Marking and the Semantics of the Mental Verbs* / William Croft // *Semantics and Lexicon* : ed. by J. Pustejovsky. – Netherlands : Kluwer Academic Publishers, 1993. – P. 55–72.
46. Dowty D. R. *Towards a Semantic Analysis of Verb Aspect and the English 'Imperfective' Progressive* / David R. Dowty // *Formal Semantics* : ed. by P. Portner, B. Hall Partee. – Wiley-Blackwell. – P. 261–280.
47. Erman B. *Pragmatic Expressions in English. A Study of You know, You see and I mean in Face-to-Face Conversation* / Britt Erman. – Stockholm : Almqvist and Wiksell International Acta Universitatis Stockholmiensis, 1987. – 238 p.
48. Evens M. *Relational Models of the Lexicon: Representing Knowledge in Semantic Networks* / Martha Evens. – Cambridge : Cambridge University Press, 1988. – 390 p.
49. Faber P. *Constructing a Lexicon of English Verbs* / Pamela B. Faber, Ricardo Mairal Usón. – Walter de Gruyter, 1999. – 350 p.
50. Jorgensen E. *Remember and Forget with Gerund & Infinitive as Objects* / Ernst Jorgensen // *English Studies*. – 1990. – Vol. 71. – № 2. – P. 147–151.
51. Kenny A. *Action, Emotion and Will* / Anthony Kenny // *Readings in Linguistics : Aspects of the Theory of Grammar* : td. by E. Starikova, N. Rayevskaya, L. Medvedeva. – К. : Вища школа, 1984. – P. 76–86.
52. Kiparsky P. *Fact* / Paul Kiparsky, C. Kiparsky // *Progress in Linguistics* : ed. by M. Bierwisch and K. Heidolph. – The Hague : Mouton and Co., 1970. – P. 143–173.
53. Meyer P. G. *Coming to Know: Studies in the Lexical Semantics and Pragmatics of Academic English* / Paul Georg Meyer. – Gunter Narr Verlag Tübingen, 1997. – 396 p.
54. Reinmerink A. *The Use of Verbs in Research Articles: Corpus Analysis for Scientific Writing and Translation* / Adrienne Reinmerink // *New Voices in Translation Studies*. – 2006. – № 2. – P. 9–27.

55. *Schneider E. W.* Studien zur Lexikalischen Semantik der Mentalen Verben des Englischen. B. 2 / Edgar W. Schneider // Variabilität Polysemie und Unschärfe der Wortbedeutung. – M. Niemeyer, 1988. – 511 S.
56. *Sinclair J. M.* Trust the Text : Language, Corpus and Discourse / John M. Sinclair, R. Carter. – London, New York : Routledge, 2004. – 212 p.
57. *Sweetser E.* Root and Epistemic Modality: Causality in Two Worlds / Eve Sweetser // Berkeley Linguistic Papers, 1982. – P. 484–507.
58. The Theory of Mind and Language in Developmental Contexts / [Antonietti A., Liverta-Sempio O., Marchetti A., Olson D. R.]. – Springer US, 2006. – 198 p.
59. *Thorndike E. L.* The Teacher's Word Book of 30 000 Words / E. L. Thorndike, I. Lorge. – N. Y. : Bureau, 1959. – 274 p.
60. *Traugott E. C.* Regularity in Semantic Change / Closs Traugott Traugott, Richard B. Dasher. – Cambridge : Cambridge University Press, 2002. – 341p.
61. *Trier J.* Worte des Wissens / Jost Trier // Mitteilungen des Universitätsbundes. – Malburg, 1931. – S. 33 – 39.
62. *Urmson J. O.* Parenthetical Verbs / J. O. Urmson // Mind. – 1952. – Vol. 61, № 244. – P. 480–496.
63. *Vendler Z.* Res Cogitans : An Essay in Rational Psychology / Zeno Vendler. – Ithaca, NY, London : Cornell University Press, 1972. – 225 p.
64. *Vendler Z.* Telling the Facts / Zeno Vendler // Speech Act Theory and Pragmatics : ed. by J.R. Searle, F. Kiffer, M. Bierwisch. – Dordrecht : Holland / Boston : USA / London : England, 1980. – P. 273–290.
65. *Wierzbicka A.* Lingua Mentalis. The Semantics of Natural Language / Anna Wierzbicka. – Sydney, New York, London, Toronto, San Francisco : Academic Press, 1980. – 367 p.
66. WordNet 3.0 : An Electronic Lexical Database [Electronic resource] / copyright Princeton University, 2006. – Access mode : <http://wordnet.princeton.edu/perl/webwn?s=word-you-want>.

Стаття надійшла до редколегії 11.02.2014

Прийнята до друку 21.02.2014

COGNITIVE VERBS IN THE LEXICO-SEMANTIC SYSTEM OF THE ENGLISH LANGUAGE: A HISTORICAL OUTLINE AND THE PROSPECTS OF THE RESEARCH

Iryna Dilay

*The Ivan Franko National University of Lviv,
1, Universytetska St., Lviv, 79000*

The paper deals with the major approaches to the study of English cognitive verbs. The focus is on the field modelling and inventory of the corresponding lexico-semantic group. Having analysed the existing principles and criteria of the cognitive verbs identification the author puts forward her own view on the systemic study of the lexical units based on the novel methods and modern linguistic trends.

Keywords: cognitive verbs, lexico-semantic group, mental lexicon, systemic modeling, paradigmatics, syntagmatics, epidigmatics.

КОГНИТИВНЫЕ ГЛАГОЛЫ В ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧЕСКОЙ СИСТЕМЕ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА: ИСТОРИЯ И ПЕРСПЕКТИВЫ ИССЛЕДОВАНИЯ

Ирина Дилай

*Львовский национальный университет имени Ивана Франко,
ул. Университетская, 1, г. Львов, 79000*

В статье рассмотрены основные подходы к изучению когнитивных глаголов английского языка. В центре внимания полевое моделирование и выделение соответственной лексико-семантической группы. Проанализированы существующие принципы и критерии идентификации когнитивных глаголов, представлено авторское видение системного изучения лексических единиц с привлечением новых методов и современных тенденций языкознания.

Ключевые слова: когнитивные глаголы, лексико-семантическая группа, ментальный лексикон, системное моделирование, парадигматика, синтагматика, эпидигматика.